

Римське право крізь призму традиції і судової практики

Монографія покликана сформувати в читачів зацікавленість у набутті знань із римської і сучасної цивілістики, продемонструвати універсальність значення категорій римського права як фундамента юридичної думки. В монографії проводяться паралелі між традиційними поняттями часів Давнього Риму і їх дієвістю при сучасному правозастосуванні і в судовій практиці.

Серед авторів – знані науковці України та інших держав (Німеччини, Італії, Китаю, Японії, Польщі, Болгарії, Литви), судді Верховного Суду, адвокати.

Монографія розрахована на науковців, адвокатів, суддів, студентів і всіх, хто цікавиться римським правом.

Серія «Практична цивілістика»

ГО «Цивілістична платформа»
Центр дослідження права ім. Савіньї

РИМСЬКЕ ПРАВО
крізь призму традиції
і судової практики

Монографія

За редакцією професора
І. В. Спасибо-Фатєєвої

Харків
«ЕКУС»
2022

Рецензенти:

І. А. Безклубий, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

С. Д. Гринько, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу Хмельницького університету управління та права ім. Леоніда Юзькова;

В. І. Труба, доктор юридичних наук, професор, ректор Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Авторський колектив:

Й. Рюкерт – § 1 глави 1 (переклад к.ю.н. С. О. Глотова); Г. М. Федущак-Паславська – § 2 глави 1; К. Танєв – § 3 глави 1 (переклад Ю. В. Чаус); А. Тарвацька – § 4 глави 1 (переклад к.ю.н. О. В. Кіріяк); В. Некрошиус – § 5 глави 1 (переклад В. В. Марценюка); Є. О. Харитонов та О. І. Харитонова – § 6 глави 1; В. І. Крат – § 7 глави 1; І. В. Спасибо-Фатєєва – § 8 глави 1; Р. А. Майданік – § 1 глави 2, § 3 глави 2; К. Морія – § 2 глави 2 (переклад Г. Г. Жигуліна); В. Є. Кисіль – § 4 глави 2; Ю. В. Мица – § 5 глави 2; А. М. Мірошніченко – § 6 глави 2; Дж. Бранді Кордаско Салмена – § 1 глави 3 (переклад І. М. Новікової, Ю. В. Чаус); А. М. Гужва – § 2 глави 3; А. Г. Донець – § 3 глави 3; Л. Жанг – § 4 глави 3 (переклад к.ю.н. А. М. Гужви); Б. П. Карнаух – § 5 глави 3; С. Лазаров – § 6 глави 3 (переклад к.ю.н. А. М. Гужви); О. П. Печений – § 1 глави 4; Є. О. Рябоконт – § 2 глави 4; Ю. О. Заїка – § 3 глави 4

Переклади здійснено за загальною редакцією *І. В. Спасибо-Фатєєвої*

Римське право крізь призму традиції і судової практики : монографія / P51 за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. – Харків : ЕКУС, 2022. – 512 с.

ISBN 978-617-7934-22-5

Монографія покликана сформуванню в читачів зацікавленість у набутті знань із римської і сучасної цивілістики, продемонструвати універсальність значення категорій римського права як фундамента юридичної думки. В монографії проводяться паралелі між традиційними поняттями часів Давнього Риму і їх дієвістю при сучасному правозастосуванні і в судовій практиці.

Серед авторів – знані науковці України та інших держав (Німеччини, Італії, Китаю, Японії, Польщі, Болгарії, Литви), судді Верховного Суду, адвокати.

Монографія розрахована на науковців, адвокатів, суддів, студентів і всіх, хто цікавиться римським правом.

УДК 340.91:340.132.6:347.191

© Спасибо-Фатєєва І. В., Гужва А. М.
та ін., 2022

© Вид-во «ЕКУС», 2022

Зміст

Передмова	5
-----------------	---

Глава 1

ЗАГАЛЬНИЙ ВИМІР ЗНАЧЕННЯ ПІДХОДІВ

ТА КОНСТРУКЦІЙ РИМСЬКОГО ПРАВА	7
--------------------------------------	---

§ 1. Право як наука: запрошення в Грайфсвальд у 1804 році та нова наука Савінії	7
§ 2. Філософські засади та особливості римського права як основи європейської доктрини праворозуміння	50
§ 3. <i>Fides i Bona Fides</i> : античні та сучасні когнітивні і нормативні моделі правової свідомості	82
§ 4. Цензорські ноти як інструмент захисту в римському приватному та публічному праві періоду республіки	101
§ 5. Вплив римського права на принципи тлумачення Цивільного кодексу Литви	118
§ 6. Вплив юриспруденції на судову практику: досвід Риму для України	132
§ 7. Прояви римських ідей у сучасній судовій практиці	150
§ 8. Римське право як колыска подальших теорій юридичних осіб і сучасного їх законодавчого регулювання	163

Глава 2

РЕЧОВІ ПРАВА	202
--------------------	-----

§ 1. Володіння в римському і сучасному праві	202
§ 2. Щодо проблемних питань власності, володіння та detenціо	224
§ 3. Фідуція: римське право і сучасність	244
§ 4. Класифікація речей: сучасний вимір класичних конструкцій	259
§ 5. Значення конструкцій римського права для сучасного права нерухомості	277
§ 6. Правила добросусідства: від римського права до сьогодення	300

Глава 3

ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	321
§ 1. Зворотна покупка та зворотний продаж у джерелах римського права як парадигми для інтерпретаційного вибору викупу в текстах сучасної кодифікації.....	321
§ 2. « <i>Accепtilatio</i> » та « <i>pactum de non petendo</i> » як способи відмови кредитора від вимоги до боржника в римському праві.....	339
§ 3. Договір зберігання: римське надбання та сучасність.....	360
§ 4. Міркування щодо співвідношення між позовами: <i>actio in factum</i> , <i>actio utilis</i> , <i>actio in factum civilis</i> , <i>agere praescriptis verbis e actio incerti civilis</i> у сфері безіменних контрактів.....	383
§ 5. Вина в деліктному праві: від давньоримської юриспруденції до теорії економічного аналізу права.....	427
§ 6. <i>Furtum</i> та <i>id quod interest</i>	438

Глава 4

СПАДКОВЕ ТА СІМЕЙНЕ ПРАВО	451
§ 1. Спадкування: римське право і сучасні реалії.....	451
§ 2. Становлення і розвиток інституту (право)наступництва (<i>successio</i>) в доюстиніанівському римському приватному праві.....	463
§ 3. Сімейні правовідносини в римському праві: ретроспектива та сучасність.....	489
Відомості про авторів	510

Doctrina multiplex, veritas una
(Наук багато, істина одна)

Римське право є колискою сучасного права і це не викликає жодних заперечень. Не лише юридичне навчання неможливе без знань римського права, а й, як довела сучасна українська судова практика, правові конструкції давньоримських часів залишаються затребуваними і зараз.

На превеликий жаль, у нашій країні критично мало вчених, які досліджують римське право, і вкрай мало приділяється уваги його пізнанню, починаючи зі студентської лави. Достатньо сказати, що в провідному юридичному навчальному закладі – Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого ця дисципліна вже не викладається. Причини цього не відомі, а от наслідки абсолютно передбачувані – ми отримуємо плеяду юристів, освіта яких не буде мати міцного підґрунтя.

При цьому дивним чином римське право продовжує пробивати собі шлях і в нашій «примітивізованій сучасності» – до наробок римлян звертаються судді Верховного Суду, якими поступово запроваджуються доктрини, спіраючись на римські фундаментальні категорії, зокрема, справедливості (*aequitas*), добросовісності (*bona fides*), довіри (*fiducia*) та ін. З римського права беруть витоки сучасне речове та зобов'язальне право – договірне і деліктне. Можна продовжувати й далі, але всякому, хто має юридичну освіту, в якій опановувалося римське право, ясно, що важко переоцінити його значення для сучасного правника. Саме тому і виникла ідея відновити інтерес до римського права в наших реаліях.

Звичайно, що з часом римські правові форми еволюціонували, але наявна і очевидна наступність у змісті і формі правового регулювання сучасних цивільних відносин. І, як не парадоксально, інтерес до римського права згенерували не вчені, а судді (думається, саме ті, які виховані на традиційних цінностях права, запроваджених у Давньому Римі). І тому українські науковці вимушені підтягуватися до цієї високої планки, що й стало метою написання цієї монографії.

Як і всі монографії циклу «Практична цивілістика», ця монографія не є суто науковим дослідженням, яким із різних причин у нас повелось вважати такого роду праці. Автори струсили віковий пил із римських текстів і намагались продемонструвати їх актуальність. Головна ідея полягала в тому,

аби продемонструвати те, як діє догма в сучасному правовому полі. Тому в монографії широко представлена судова практика.

Для підготовки монографії були залучені українські вчені, хто знається в римському праві і відчуває його життєво необхідну значущість. Як не прикро відчувати, але світова романістика у своєму творчому розвитку пішла далеко вперед. Тому для участі в монографії були запрошені вчені з різних країн – Німеччини, Італії, Китаю, Японії, Польщі, Болгарії, Литви, професійні інтереси яких лежать у площині романістики.

Висловлюємо щиру подяку нашим зарубіжним колегам, які надали свої матеріали до монографії, і тим, хто долучився до перекладу й редагування. Звісно, що наші зарубіжні автори відгукнулися на запрошення тих наших колег, з якими вони підтримують постійні стосунки. А це означає, що наші українські колеги тримають нитку, яка серед перипетій сучасних складних подій у світі дозволяє не відірватися від істинних цінностей. Це стало можливим завдяки к.ю.н. А. Гужві і к.ю.н. В. Зубарю.

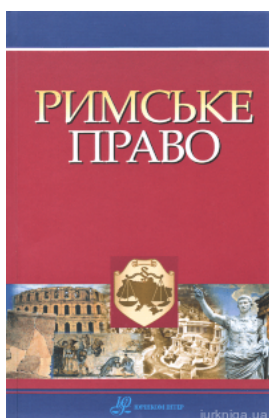
Та й взагалі слід віддати належне всім тим, хто в умовах, що склалися, в міру своїх сил і можливостей займався і займається вивченням і викладанням римського права: без їх ентузіазму в Україні взагалі не було б романістики, а без неї немає ані справжньої юриспруденції, ані справжніх юристів.

Шановні читачі! Перед вами не просто чергова нова книга, що вийшла в нашому видавництві, а праця, в яку вкладено дуже багато зусиль і любові до римського права. Це праця новітнього часу й іншого рівня, якої на теренах України не було. Вона з'явилася як виклик часу і демонстрація спільної продуктивної роботи на ниві права, зерна в яку було закладено в Давньоримські часи. Паростки тих традиційних правових цінностей пробилися в нашій країні з формуванням посттоталітарного суспільства і розбудовою правової держави. Плоди ж можуть з'явитися лише з поступовим впровадженням ідеології значення права в суспільстві як фундаменту соціального життя і подолання правозаперечної ідеології.

Зміст монографії охоплює загальні постулати, на які спирається право, та окремі розвідки у сферах речового, зобов'язального, спадкового і сімейного права. Звичайно, що її зміст не охоплює всієї гами прояву тих правових конструкцій, які були запроваджені в римському праві, але ця наукова праця є першою на шляху до подолання прірви, яка склалася між українською і зарубіжною правовою наукою.

Проф. І. Снацибо-Фатєєва

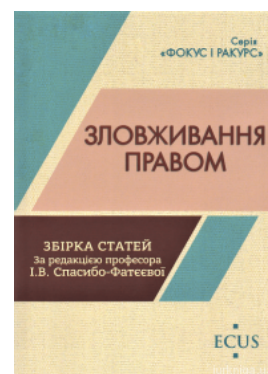
Книги, які можуть вас зацікавити

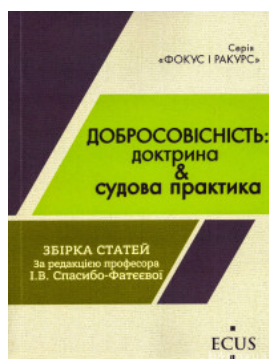
Римське право

Нетипові об'єкти.
Збірка статей

Зловживання правом.
Збірка статей

Добросовісність:
доктрина & судова
практика

Корпоративне право
крізь призму судової
практики

Право нерухомості
крізь призму судової
практики

Перейти до галузі права
Римське право

[Перейти на сайт →](#)